

Beslut

efter kvalitetsgranskning av undervisning i
svenska som andraspråk i årskurs 7-9 vid
Rönnensskolan i Malmö kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av undervisningen i svenska som andraspråk.

Frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning skapar rektor organisatoriska förutsättningar för att undervisningen i svenska som andraspråk ska bedrivas med god kvalitet?
2. I vilken utsträckning gör rektor en bedömning av god kvalitet avseende elevernas behov av svenska som andraspråk?
3. I vilken utsträckning genomförs undervisningen i svenska som andraspråk enligt kursplanen och med god kvalitet?
 - a) I vilken utsträckning täcker undervisningen kursplanens centrala innehåll?
 - b) I vilken utsträckning genomförs undervisningen på ett sådant sätt och på en sådan nivå att alla elever oberoende av könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet?
 - c) I vilken utsträckning genomförs undervisningen på ett sådant sätt att den ger alla elever oberoende av könstillhörighet rika möjligheter att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utifrån sin kunskapsnivå?

Bedömningen för respektive område (frågeställning 1 och 2 samt underfrågorna 3a-3c) görs i tre nivåer - *hög utsträckning, i delar och låg utsträckning* - utifrån Skolinspektionens framtagna kvalitetskriterier för granskningen. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar kan Skolinspektionen rekommendera att ett utvecklingsarbete behöver inledas. En skriftlig redovisning av åtgärder och resultat begärs i så fall av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i hög utsträckning inom hela det granskade området kan Skolinspektionen lämna framåtsyftande kommentarer som stöd för skolans arbete med att ytterligare utveckla verksamheten.

Kvalitetskriterierna är Skolinspektionens uttolkning av *författningar inom skolområdet, forskningsöversikter* samt den erfarenhet som Skolinspektionen har fått genom sin samlade *tillsyns- och granskningsverksamhet*. Avgränsningar har gjorts inom respektive bedömningsområde. Skolinspektionen gör i sin granskning därför inte anspråk på att vara allomfattande.

Granskningen genomförs i 30 skolor och i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Skolinspektionen besökte Rönnenskolan den 25-27 februari 2019. Besöket genomfördes av Rut Hård af Segerstad och Sofia Ydrefors. Elever som läser svenska som andraspråk, lärare som undervisar i ämnet och rektorn intervjuades vid besöket. Dessutom har lektionsobservationer och dokumentstudier genomförts.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.¹

Beslut

Kvalitetsgranskningen avslutas eftersom alla de granskade områdena uppfyller Skolinspektionens kvalitetskriterier i hög utsträckning.

1. Organisatoriska förutsättningar

Skolinspektionen bedömer att rektorn i hög utsträckning skapar organisatoriska förutsättningar för att undervisningen i svenska som andraspråk ska bedrivas med god kvalitet.

2. Rektors bedömning av elevers behov av svenska som andraspråk

Skolinspektionen bedömer att rektorn i hög utsträckning gör en bedömning av god kvalitet avseende elevernas behov av undervisning i svenska som andraspråk.

3a. Undervisningens innehåll

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i svenska som andraspråk i hög utsträckning planeras och genomförs så att hela det centrala innehållet behandlas.

3b. Undervisningens kvalitet och nivå

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög utsträckning genomförs på ett sådant sätt och på en sådan nivå att elever oavsett könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet.

3c. Elevers möjligheter att kommunicera och uttrycka ett komplext innehåll

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög utsträckning genomförs på ett sådant sätt att eleverna ges rika möjligheter att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utifrån sin kunskapsnivå.

¹ Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/SVA/>

Skolinspektionens bedömningar

1. Organisatoriska förutsättningar

Författningsstöd

2 kap. 10, 13 och 34 §§, 4 kap. 4–7 §§ skollagen

5 kap. 14 och 15 §§ skolförordningen (2011:185)

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn arbetar för att undervisningen ska bedrivas av behöriga lärare som ges relevant kompetensutveckling, samt om rektorn organiserar undervisningsgrupperna utifrån elevernas behov och kunskapsnivå i svenska. Vidare bedöms i vilken utsträckning rektorn leder och utvecklar ämnet.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i hög utsträckning skapar organisatoriska förutsättningar för att undervisningen i svenska som andraspråk ska bedrivas med god kvalitet. Skälen till bedömningen är att undervisningen bedrivs av lärare som är behöriga att undervisa i ämnet och att lärarna samverkar. Det är tydligt vilka elever som ska läsa svenska som andraspråk och rektorn ser till att undervisningsgrupper organiseras och tjänster fördelas utifrån elevers behov och förutsättningar. Rektorn, tillsammans med en biträdande rektor, leder och utvecklar ämnet genom att följa upp resultaten och hur undervisningen bedrivs, och vidtar vid behov relevanta åtgärder.

Behörighet och kompetensutveckling

Lärarna som undervisar i svenska som andraspråk är legitimerade och behöriga i ämnet. Lärarna samverkar i ämnesvisa planeringsgrupper kring gemensamma elevgrupper, vilket lärarna och rektorn beskriver som ett kollegialt lärande. Denna samverkan omfattar bland annat planering och bedömning. En förstelärare som har gått en utbildning i svenska som andraspråk har genomfört kompetensutveckling för övriga lärare. Lärarna har bland annat arbetat med språkutvecklande arbetssätt för andraspråkselever. Nyanställda lärare ges handledning av förstelärare och i planeringsgruppen.

Organisering

Undervisningen i svenska som andraspråk ges i separat grupp² och utgår från kursplanen i ämnet. Lektionerna i svenska som andraspråk och svenska genomförs i årskursvisa flerparallelliga grupper. På skolan finns också två undervisningsgrupper för nyanlända elever, så kallade språkgrupper. Eleverna i dessa grupper har individuella scheman. De har en klassplacering och undervisas med prioriterad timplan med större delen av undervisningen i språkgruppen.

Rektorn beskriver att organisationen är lagd i kluster så att lärarkompetensen fördelas över skolan. Organisationen bygger på hur många elever som läser svenska som andraspråk och att dessa grupper inte ska bli för stora. Rektorn har delegerat

² Med separat grupp menas att undervisningen i svenska som andraspråk bedrivs separat från undervisningen i ämnet svenska i egen undervisningsgrupp.

fördelningen av elever i undervisningsgrupper till lärarlagen. Enligt rektorn är det en flexibel organisation där lärarna undervisar där de behövs bäst.

Utveckling av ämnet

Ämnet har samma status bland lärare och elever som övriga ämnen. Lärarnas uppfattning är att eleverna är nöjda med undervisningen, vilket även bekräftas av eleverna. Skolan har tagit fram ett informationsbrev till vårdnadshavare om hur de arbetar med svenska som andraspråk och informerar också vårdnadshavare i olika forum. Enligt rektorn bidrar kompetenta lärare till att ämnet har en hög status.

Rektorn har skapat förutsättningar för samverkan mellan lärarna så att lärarna arbetar tillsammans kring alla eleverna i ämnet och årskursen, bland annat genom samplanering och sambedömning. Rektorn beskriver organisationen som en lärande organisation där lärarna utvecklar undervisningen. Personalen har diskuterat referensramarna för undervisningen där en viktig faktor är att bygga undervisningen på elevernas förkunskaper.

Rektorn följer upp och analyserar resultat regelbundet, bland annat resultat för flickor och pojkar. I några årskurser skiljer sig inte betygsresultaten mellan flickor och pojkar men i en årskurs har pojkarna lägre resultat. Rektorn har analyserat bakomliggande faktorer till resultaten. Rektorn uppger att en fördjupad analys av resultaten kommer att genomföras med anledning av att skolan i samband med en förändring av huvudmannens skolorganisation har tagit emot många nya elever vid läsårsstarten. En lärare i svenska som andraspråk har knutits till skolutvecklingsgruppen för att bidra med kompetens i ämnet vid den fördjupade analysen av resultaten. Rektorn följer också upp progressionen för elever som har betyget F där en specialpedagog deltar i analysen. Vidare analyseras kunskapsresultaten i arbetslagen och skolledningen tar del av lärarnas analys. Lärarna beskriver att återkoppling från rektorn på lärarnas analys sker i form av resurser särskilt för elever som inte är nyanlända men som har stora behov av stöd för språkutvecklingen.

2. Rektors bedömning av elevers behov av svenska som andraspråk

Författningsstöd
2 kap. 10 § skollagen
5 kap. 14 och 15 §§ skolförordningen
Lgr 11, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn gör en bedömning av god kvalitet avseende elevers behov av undervisning i svenska som andraspråk.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i hög utsträckning gör en bedömning av god kvalitet avseende elevernas behov av undervisning i svenska som andraspråk. Skälen till bedömningen är att behovsbedömningen görs individuellt och att biträdande rektorn, på delegation av rektorn, fattar enskilda beslut om att en elev ska läsa svenska som andraspråk.

Bedömning av elevers behov av undervisning i svenska som andraspråk

Det finns en ny organisation för undervisningen i svenska som andraspråk sedan början av läsåret. Vid granskningsbesöket finns också en ny skriftlig rutin för arbetet med bedömningar av elevers behov av svenska som andraspråk. En av skolans biträdande rektorer, som har delegation av beslutanderätt gällande om en elev ska läsa svenska som andraspråk, har samlat lärarna i svenska som andraspråk för att gå igenom beslut och rutiner. Bland annat har kartläggning av elevers språkkunskaper diskuterats. Performansanalys används för att kartlägga vissa elever, medan behovsbedömningen av andra elever görs utifrån texter och intervjuer utan att en sådan analys genomförs. Behovsbedömningar görs individuellt för varje elev och biträdande rektorn fattar enskilda beslut om att elever ska läsa svenska som andraspråk. Det finns också praxis för bedömning av om en elevs behov av ämnet kvarstår. Enligt den nya rutinen ska en förnyad bedömning göras i maj varje år.

Rönnenskolan omfattar årskurserna 6-9. Alla elever i årskurs 6 undervisas i samlad klass i båda svenskämnen i början av höstterminen. Efter lärarnas kartläggning och bedömning av elevernas språkliga nivå beslutas vilka elever som ska läsa svenska och vilka elever som ska läsa svenska som andraspråk. Nyanlända elever får beslut direkt om att undervisas i svenska som andraspråk. Lärarna uppger att det för en del elever är otydligt från tidigare skolor om eleven ska läsa svenska eller svenska som andraspråk. Då fattas beslutet efter kartläggning och bedömning av elevernas språkkunskaper som görs i arbetslagen.

3a. Undervisningens innehåll

Författningsstöd Lgr 11, 5 Kursplaner
--

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen täcker kursplanens centrala innehåll.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i svenska som andraspråk i hög utsträckning planeras och genomförs så att hela det centrala innehållet behandlas. Skälen till bedömningen är att lärarna samplanerar undervisningen och genomför den utifrån det centrala innehållet i kursplanen.

Undervisningens innehåll

Lärarna beskriver att de har en särskild struktur för undervisningen i svenska som andraspråk med fokus på ordförståelse och lässtrategier samt att eleverna ska utveckla skolspråket. Detta framgår också av lärarnas planeringar som omfattar moment som är specifika för kursplanen i svenska som andraspråk, till exempel att kunna använda språkliga strategier för att göra sig förstådd eller arbete med ord och begrepp kopplat till specifika texttyper. Rektorns bild av undervisningen i svenska som andraspråk är att den följer kursplanen, vilket rektorn uppger att hon kan se genom att ta del av lärarnas planeringar samt via lektionsbesök.

3b. Undervisningens kvalitet och nivå

Författningsstöd

1 kap. 4 och 5 §§, 3 kap. 3 och 14 §§, 10 kap. 20 a § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning undervisning genomförs på ett sådant sätt och på en sådan nivå att alla elever oberoende av könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven. Särskilt bedöms i vilken utsträckning undervisningen kännetecknas av de framgångsfaktorer som vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefulla.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög utsträckning genomförs på ett sådant sätt och på en sådan nivå att elever har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet. Skälen till bedömningen är att undervisningen i hög utsträckning utgår från ett andraspråksperspektiv. Eleverna ges också den stöttning som de behöver för att undervisningen ska vara kognitivt utmanande. Vidare har det i granskningen inte framkommit annat än att elever oberoende av könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet.

Undervisningens kvalitet

Av granskningen framgår att undervisningen på många sätt kännetecknas av arbetssätt som vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som framgångsrika för undervisning av flerspråkiga elever som utvecklar ett andraspråk. Det finns ett tydligt fokus på såväl planerad som interaktiv stöttning i undervisningen. Av intervjuer med lärare, elever och av lektionsobservationer framgår att lärarna arbetar modellerande, bland annat genom att beskriva och ge eleverna modeller för olika texttyper samt exempel på hur de kan börja en mening eller en text. Vidare skriver lärarna texter gemensamt med eleverna i klassen. Eleverna får också ta del av exempel på texter som ligger på en lite svårare nivå än de själva befinner sig på. Vid introduktionen av ett nytt arbetsområde eller ett ämnesinnehåll som eleverna ska arbeta med skriver lärarna upp centrala begrepp på tavlan eller projicerade på skärm och går igenom dem med eleverna. Lärarna uttrycker en medvetenhet om att inte ta elevernas förståelse för given. Lärarna stannar också upp och förtydligar när det visar sig att elever inte förstått ämnesinnehållet.

Det finns också ett tydligt fokus på ett kunskapsrelaterat skolspråk i undervisningen, såväl för elever med kort tid i svensk skola som elever som kommit längre i sin språkutveckling. Av bland annat lektionsobservationerna framgår att lärarna i undervisningen tar fasta på ord och begrepp från skolans ämnen, företrädesvis samhällsorienterande ämnen, men även uttryck som är vanliga i sakprosa och kunskapsrelaterat språk generellt. Undervisningen omfattar också ordförståelse och ordbildning kopplat till de arbetsområden eleverna arbetar med. Det sker bland annat med hjälp av begreppsordlistor, arbete med ordfamiljer samt bilder kopplade till ord. Eleverna ges också möjlighet att utveckla en metaspråklig medvetenhet om hur ord och uttryck bildas i svenskan, bland annat genom att lärarna visar på hur verb kan bilda substantiv och substantiv kan ombildas till verb. Eleverna använder också olika hjälpmedel för ordförståelse såsom digitala ordböcker och får lära sig strategier för ordförståelse, till exempel gissningsstrategier.

I undervisningen ges eleverna också möjligheter att utveckla sitt vardagsspråk. Detta möjliggörs av organiseringen av undervisningen i små grupper där lärarna lägger tid på relationsskapande arbete. Vidare arbetar eleverna bland annat med skönlitteratur och andra uppgifter som rör ämnen som ligger dem nära.

I undervisningen ges eleverna också möjlighet att använda sitt modersmål eller andra språk som de delar med klasskamrater eller läraren, som resurs i lärandet för att till exempel förklara för andra eller för att uttrycka sin djupare kunskap. Vid observation av undervisningen för elever som gått kort tid i svensk skola ses flera exempel på hur läraren använder elevernas språkliga resurser i lärandet, till exempel kan de få förklara ord eller innehållet i undervisningen för varandra på ett gemensamt språk.

Undervisningens nivå

En viktig utgångspunkt för undervisningen i svenska som andraspråk, som rektorn och lärarna betonar, är att utgå från elevernas kompetenser och använda dessa i undervisningen. Det framgår av intervjuer och observationer att lärarna bland annat gör förtest för att kartlägga elevernas kunskapsnivå och för att kunna planera och anpassa stöttningen. Bland annat för elever som gått kortare tid i svensk skola ser lärare till att eleverna ges såväl en planerad som interaktiv stöttning så att eleverna ska kunna ta till sig ett kognitivt utmanande innehåll. Lärarna knyter också an till sådant eleverna arbetat med tidigare.

Enligt eleverna har lärarna höga förväntningar på dem och vill förbereda dem för gymnasiet och deras framtida liv. Eleverna uppfattar att lärarna vill att de ska lära sig mycket och att undervisningen också syftar till detta. Lärarna tydliggör målen med undervisningen och vad som krävs.

3c. Elevernas möjlighet att kommunicera och uttrycka ett komplext innehåll

Författningsstöd

1 kap. 4 och 5 §§, 3 kap. 3 § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning eleverna oavsett könstillhörighet ges möjlighet att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utan att det ställs för tidiga krav på språklig korrekthet.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög utsträckning genomförs på ett sådant sätt att eleverna ges rika möjligheter att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utifrån sin kunskapsnivå. Skälen till bedömningen är att lärarna på ett medvetet sätt planerar och genomför undervisningen så att eleverna ges möjligheter och stimuleras att kommunicera på svenska. Att det skulle finnas någon skillnad i det avseendet beroende på elevernas könstillhörighet har inte framkommit.

Elevers möjligheter att kommunicera på svenska

Eleverna ges möjligheter att diskutera i par eller mindre grupper och i helklass i dialog med läraren. Lärarna arbetar för att skapa ett tillåtande klimat och organiserar

undervisningen så att eleverna ska känna sig trygga och vågar komma till tals i olika konstellationer och uppmuntrar elever att uttala sig i klassrummet. Vidare planerar lärarna in särskilda lektioner så att eleverna ska få tala mycket. Lärarna organiserar undervisningen med övningar av olika slag, till exempel sorteringsövningar, så att eleverna ska få goda möjligheter att träna muntlig kommunikation. Undervisningen ger också eleverna många möjligheter att träna på skriftlig kommunikation, till exempel genom kortskrivande på lektionerna, skrivuppgifter kopplade till läsning av skönlitteratur samt arbete med debattartiklar och andra texttyper, där eleverna har tillgång till stöttning för att formulera och strukturera sina texter.

På Skolinspektionens vägnar

X Sofia Lindstrand

Sofia Lindstrand
Beslutsfattare
Signerat av: Sofia Lindstrand

X Rut Hård af Segerstad

Rut Hård af Segerstad
Föredragande
Signerat av: Rut Hård af Segerstad

I handläggningen av ärendet har även utredarna Sofia Ydrefors och Hanna Antonsson medverkat.

Bilaga: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Rönnenskolan har 180 elever i årskurs 7-9 som läser svenska som andraspråk. Det finns två förberedelseklasser på skolan som benämns språkgrupper. Undervisningen är organiserad så att elever läser svenska som andraspråk separat från undervisningen i svenska. Samtliga lärare som undervisar i svenska som andraspråk är legitimerade och behöriga i ämnet.